

Emlékeztető az Iskolaszövetség 2012.11.16-i konferenciájáról

A Magyarországi Szociális Szakemberek Képzéséért Egyesület (Iskolaszövetség) 2012. 11.16-án szervezte éves szakmai konferenciáját „**Szakmai innováció, megújuló képzési rendszerek**” címmel. Az Iskolaszövetség elnöksége, mint a konferencia szakmai szervező közössége nem csupán a szociális szakma képzőintézményeit invitálta a szakmai fórumra, hanem a gyakorlatban dolgozó szakembereket és a szakmapolitika alakításáért felelős döntéshozó rendszerek képviselőit is. A szervezők a széles szakmai kör meghívását azzal indokolták, hogy a szociális szakemberek képzésének aktuális kérdéseit nem csupán a képzők, hanem a megrendelők – a gyakorlati munkát végző szakemberek, intézmények, szakpolitikai döntéshozók- oldaláról is célszerű megvitatni.

A kezdeményezés csak részeredményekkel valósulhatott meg, mert a képzőintézmények és a szociális szolgáltatások/intézmények munkatársai mellett a szakpolitika képviselő nem tudták elfogadni a szervezők meghívását a konferenciára.

A konferencia első előadójaként **Pataki Éva**, a Zuglói Családsegítő és Gyermejkölési Központ szakmai vezetője „**a szociális szakma változása napjainkban**” címmel a gyakorlati szakember oldaláról fogalmazta meg azokat az eredményeket és elvárásokat, amelyeket a képző intézményeknek a leendő szociális szakemberek képzése során hangsúlyosabban kellene figyelembe venni. Kiemelte, hogy az elmúlt évek során a képző intézmények hitelesen és hatékonyan közvetítették a szakmai értékeket, jó alapokat építettek a szakmai identitás kialakulásához, világos szakmaképet közvetítettek a hallgatók felé és sikerült elmélyíteni azokat a képességeket, amelyekkel a hallgatók a változó gazdasági, társadalmi, politikai környezetben jól tudják kezelni a szakma dilemmáit, komplexitását. Mindezek mellett hiányként fogalmazta meg, hogy a gyakorlatnak és a képzőknek sok területen még mindig nem sikerült kialakítani a hallgatók szakmai képzése számára elengedhetetlen szakmai protokollokat, a képzés során közvetített munkaformák és technikák közvetítésére lényegesen szélesebb körben kellene sort keríteni, s számos alapkészség elmélyítése jelentősen növelné a fiatal szakemberek hatékonyságát. Ezek között a fejlesztendő készségek között említette a kockázatelemzés, az optimális döntéshozatal, a hatékony konfrontálás valamint az érvelés, meggyőzés és alku képességét. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a gyakorlati szakemberek egyre növekvő társadalmi feszültségek között dolgoznak, s ezek a feszültségek nehezítik a kliensekkel való kapcsolattartást. Szükséges lenne tehát a szociális szakemberek körében nagyobb figyelmet fordítani olyan technikák elmélyítésére, amelyekkel a segítők a kliensek körében növekvő feszültségeket, indulatokat hatékonyan tudják kezelni.

Második előadóként **Egervári Ágnes** a Szociális Klaszter Egyesület elnöke a szociális szakemberek alkalmazási feltételeit foglalta össze. Bevezetőjében utalt arra, hogy a szociális szakemberek alkalmazásának feltételeit olyan **szerteágazó szabályozórendszer** írja le, hogy azok maradéktalan betartása csaknem az intézmények és szolgáltatások működésképtelenségét eredményezné. A jelenleg hatályos szabályozás áttekintését követően a jövő évtől érvényes, a szociális szakemberek alkalmazását érintő és már látható változásokról, a szabályozás és a finanszírozás átalakulásáról szólt. Felhívta a figyelmet a segítő szakmák együttműködésének fontosságára, az interdiszciplináris működés lehetőségeire, az azonos területen tevékenykedő, de eltérő professziókhoz tartozó „**egymást értő szakmák**” kialakulásának szükségességére. Javasolta, hogy továbbképzési rendszer fejlesztésekor a **szociális és egészségügyi képzések között lehetőség nyíljon a nagyobb átjárhatóságra**, a szakmai modulok nagyobb arányának kölcsönös elismerésére.

A konferencia harmadik előadója, **Patyán László**, az Iskolaszövetség elnöke azt a kérdést járta körül, hogy a változó szakmai megrendelések tükrében a képzők **mit is tanítsanak**.

Az előadásban gondolat és vitaindító jelleggel jelentek meg a szakma illetve a képzések fontosabb kérdései és kihívásai. A **képzés „régí dilemmái”**, vagyis az elmélet és gyakorlat integrációjának kérdései és az általános kontra specifikus tudás átadásának kérdései mellett számos **„új” kihívással** kell szembenéznie a képzőknek. A legfontosabb kérdések között a „ki a megrendelő” dilemmája, a szakma társadalmi küldetésének kérdésköre, a szociális szakma körüli értékváltozások (egyes szerepek erősödése, míg mások háttérbe kerülése) fogalmazódtak meg. A képzés egyik fontos értéke, hogy kompetencia alapon készítsen fel, de valójában melyek a gyakorlatban elvárt szakmai kompetenciák és hogyan egyeztethető ez össze a szociális munka nemzetközi értékrendszerével?

A szakmafejlődés sajátossága az előadó szerint, hogy az elmúlt időszakban nem a módszer-specifikus tudás, hanem az alkalmazási, szolgáltatási kompetenciák erősödtek meg, s ez nem segítette a szakma önmeghatározását, kereteinek erősödését sokkal inkább kiszolgáltatottá tette a külső hatásoknak, szabályozásnak.

Megkésettség mutatkozik a képzési szintek és az alkalmazási kompetenciák területén is. A bologna – folyamat eredményeként kialakult alap és mesterképzések mellett megjelent a felsőoktatási szakképzések új dinasztíája, de nem került sor kompetenciák, feladatok tisztázására, és az alkalmazási feltételek körül tapasztalható anomáliák rendezésére sem. Az Egyesület eddigi törekvései elsősorban az alkalmazási szabályokban fellelhető kiskapuk berekesztésére irányultak e téren, melyek lehetővé teszik a szakma további heterogenizálását. A képzési és az alkalmazási szabályok ugyan egy tárcához tartoznak, ezek rendszer szintű egyeztetése azonban várat magára. Az Egyesület ez irányú tárgyalásai, törekvései egyelőre nem vezettek eredményre, melynek sajnos ékes bizonyítéka volt, hogy az EMMI meghívottja ezzel a mondattal mondta le a konferencia részvételét: „A probléma aktuális de nem időszerű”. Konklúzióként megfogalmazható a kormányzat, a szakma és a képzés további párbeszédének szükségessége, hisz bármely fél jelenléte nélkül torzulhatnak a szakma és a képzés irányai.

Az előadók sorát **Nemes Judit**, az iskolaszövetség elnökségének tagja zárta, aki **a szociális képzések aktuális kérdéseit** tekintette át.

Az előadás elsőként a képzésekről nyújtott helyzetképet. A **képzési rendszer kapacitás csökkenése**, egyre szűkülő keresztmetszete mellett az előadó bemutatta a szakmát választók elképzeléseit, szakmaképét a DPR kutatások eredményei alapján. A szűkülő keresztmetszet tulajdonképp a **képzésen belül is** tapasztalható a képzési idő, a kontakt óraszámok, különösen a gyakorlati és készségfejlesztő foglalkozások számának és arányának változásával, miközben **a képzések száma és repertoárja egyre szélesedik**. Nehezítette és nehezíti a felsőoktatásban oktatott szociális képzések helyzetét a hasonló problémákkal küzdő képzési területek „hatása” a szociális képzésekre. A pedagógus képzési terület és az egészségtudományi képzési terület hatásai máig hatást gyakorolnak a szociális képzések profiljára, értékrendszerére.

Mindeközben a szakma hagyományos értékei nem változtak, s a képzésben tanuló és ott végzett hallgatók pályával kapcsolatos értékrendje, professzió tudata sem rosszabb, mint más szakmák esetében, annak ellenére, hogy a területen az elmúlt években folyamatosan csökkent a szektorban dolgozók átlagkeresete.

A konferencia az előadásokat követően szakmai fórummá alakult, ahol a jelenlévő szakemberek a következő három kérdésre koncentrálnak fogalmazták meg tapasztalataikat, véleményüket, javaslatukat:

- Milyen problémákat tekintenek a jelenlévők a szakmai képzés szempontjából a legjelentősebbnek?
- Melyek azok a stratégiák, módszerek, amelyekkel megítélésük szerint ezek a problémák kezelhetőek?
- Milyen javaslatokat fogalmaznának meg a szakmai fejlődés, a képzés hatékonyságának fejlesztése érdekében?

Az elhangzott vélemények alapján a jelenlévők a legjelentősebb problémának **a jóléti állam átalakulását, leépülését** tekintik. Mivel a szociális munka a jóléti állam kialakulásával, megerősödésével együtt jelent meg, s alakította ki munkaformáit Magyarországon, a jóléti állam céljainak megvalósítása érdekében tevékenykedett az elmúlt negyedszázad során létrejött intézményekben és szolgáltatásokban, a jóléti állam átalakulása alapvetően kérdőjelezi meg az eddigi szakmaképet, s a szociális szakemberek által végzett tevékenységeket. Az **autoriter paternalizmus** kialakulásával a szociális szakma társadalmi elfogadottsága és támogatottsága csökken, s az utóbbi időben **egyre szélesebb körben tapasztalható a szociális szakemberekkel szemben a „bűnbakképzés” mechanizmusa**. A korlátozott eszköztár és mozgástér eredményeként mind a kliens, mind a megrendelő (kormányzat) részéről megfogalmazódik a szociális szakemberek „bűnössége” a kialakult helyzet miatt. A megrendelő (kormányzat) a túltámogatás következtében a kliensek körében kialakuló passzivitást olvassa a szakma fejére, a kliensek körében pedig az eszköztelenséget tapasztalva bizalmi válság alakul ki a segítő szakemberrel szemben, s mind gyakrabban jelzik, hogy a segítő folyamatban az elmaradó **szolgáltatások helyett egyre erősebb kontrollt** tapasztalnak.

A szociális munkás szerepének újragondolására, a tevékenységek és szolgáltatások rendszerének újjáépítésére a fentiekén túl azért is szükség van, mert a Bologna folyamat következményeként kialakult képzési rendszer tapasztalatainak összegzése a párhuzamos akkreditáció során a közeljövőben megvalósul, s a jelenlegi kormányzati szándék szerint szűkül az akkreditációra, támogatásra javasolt képzési programok száma. **Ha a szociális szakma társadalmi szerepe, kompetenciaköre, hatékonysága a döntéshozók és a társadalmi nyilvánosság számára nincs kellőképpen és elfogadható módon alátámasztva, a képzés és a szociális szakma komoly veszteségeket szenvedhet a közeljövőben.**

A kialakult problémák kezelésére vonatkozóan a fórum arra a következtetésre jutott, hogy a stratégiai kérdésekben továbbra is a **szociális szakma etikai normái az irányadóak**. Az alapvető szakmai értékek, a szociális szakember személyiségével, kompetenciakörével kapcsolatban kialakított elvárások a változó környezeti feltételek ellenére megőrizendők. **Szükségszerű azonban az alkalmazott munkaformák és módszerek, szakmai skillek fejlesztése**, az etikai normák betartása mellett, a hatékony munkavégzés érdekében ezeknek a változó környezethez való illesztése. A szociális szakma alapvető stratégiai irányvonala az alkalmazott taktikák szükségszerű adaptálásával fenntartandó.

Végül a szakma fejlesztése és a képzés hatékonyságának növelése érdekében a következő javaslatok fogalmazódtak meg.

- Egyfelől a változó környezeti feltételekhez való hatékony alkalmazkodás érdekében szükségszerű lenne a szociális munka szakmai tartalmának „újrafésülése”, új képzési programok, munkaformák fejlesztése, új szakmai konszenzusok kialakítása.
- A fórum résztvevői kezdeményezik a „**Sopron III**” konferencia összehívását, ahol intenzív munkacsoportokban a képzők és a gyakorlati szakemberek szükségletre építő, kompetenciaalapú, s modern képzési módszereket alkalmazó képzési rendszert dolgoznak ki a szociális szakembereket képző iskolák számára. A képzési program kialakításakor

elengedhetetlen a képzők és a gyakorlati szakemberek konszenzusának kialakítása. (Talyigás Katalin+Hegyesi Gábor)

A fórum résztvevői támogatják továbbá a **Szociális Klaszter** kezdeményezését egy állásfoglalás kialakítására vonatkozóan, melyben a segítő szakmák társadalmi státuszának és a kliensek életminőségének javítására irányuló felhívás áll a középpontban. **Az állásfoglalás célja a szociális jogok gyengítésére irányuló törekvés elleni tiltakozás kifejezése.** A jelenlévők kezdeményezik, hogy az állásfoglalás tervezettel a szervezők keressék meg a szociális szakma szervezeteit, s készüljön egy, a közös érdekeket átfogóan képviselő nyilatkozat, melyet a médián keresztül egy összehangolt és célzott kampány keretében egy időben, különböző csatornákon, s a lehető legszélesebb körben tárunk a nyilvánosság elé. (Javasolt kampányidőpont: 2013 február.) Ebben a nyilatkozatban fogalmazódjon meg egy egységes, a szakma által elfogadott és közvetített, hiteles kép a szociális munkásról, s váljon egyértelművé társadalmi szerepe, hasznossága.

Készüljön továbbá egy módszertani összefoglaló azokról a pozitív szakmaképet közvetítő médiatermékekről (filmek, spotok, stb.), amelyek a következő hónapokban a szakma által elérhető és megnyerhető médiumokban bemutatásra kerülhetnek, s szerveződjön egy média team, amely koordinálja a szakma összehangolt és hatékony médiaszereplését.

Végül a formális információs csatornák „hírzárlata miatt” használjuk azokat az informális információs csatornákat, ahol a szakmapolitikai, képzéspolitikai kérdésekre vonatkozóan információk szerezhetők és osszuk meg minél szélesebb körben ezeket a szociális képzésben és szakmában tevékenykedő szakemberekkel, hogy biztosíthassuk véleményformáló és kontroll szerepüket a rendszer formálásában.

Ez úton is szeretnénk köszönetet mondani a Kodolányi János Főiskola vezetésének a rendezvény támogatásáért!

Budapest, 2012. november 16.